

ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ФІТОХІМІЇ СУБСТАНЦІЙ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН РОДУ *GALIUM L.*

Кашпур Н.В.¹, Ісаєнко О.Ю.¹, Горяча О.В.², Ільїна Т.В.²,
Ковальова А.М.²

¹ ДУ «Інститут мікробіології та імунології ім. І. І. Мечникова
Національної академії медичних наук України», Харків;

² Національний фармацевтичний університет, Харків

Інфекційні захворювання мікробного генезу відіграють вельми важливу роль у формуванні основних показників здоров'я населення. Спостерігається збільшення частоти ускладнень інфекційно-запальних захворювань, чітко проявляється тенденція до хронізації патології. Впродовж останніх п'ятдесяти років прогрес в лікуванні захворювань мікробного генезу був обумовлений розробкою та впровадженням в медичну практику антибіотиків і сульфамідів. Сьогодні арсенал цих хіміотерапевтичних засобів досить широкий і продовжує поповнюватись препаратами нових поколінь. Слід відмітити, що надзвичайно виражена пластичність властивостей мікроорганізмів, в першу чергу їх еволюційна здатність пристосовуватись до дії широкого кола пошкоджуючих агентів, за існуючих терапевтичних підступів до лікування інфекційно-запальних захворювань, призводить до формування та інтенсивного розповсюдження стійких штамів мікроорганізмів.

Відбувається переоцінка місця антибіотиків в хіміотерапії, відроджується зацікавленість до антисептиків, в тому числі рослинного походження, оскільки вони менш токсичні ніж синтетичні препарати. Ряд дослідників вважають, що в лікуванні місцевих гнійно-запальних процесів потрібно віддавати пріоритет саме рослинним антисептикам, оскільки стійкість до них у мікроорганізмів формується більш повільно. У сучасній практиці фітотерапія не тільки не втратила своєї актуальності, але й набуває все більшого розповсюдження.

Препарати рослинного походження представляють собою альтернативу синтетичним лікарським засобам, які нерідко викликають побічну дію. Безумовною перевагою фітопрепаратів є м'яка терапевтична дія, здатність до комплексного впливу на різні ділянки патологічного процесу, низька токсичність, можливість тривалого застосування у хворих різних вікових груп. Раціональне природне поєднання активних компонентів у фітопрепаратах обумовлює їх клінічну ефективність, навіть при використанні в малих дозах.

Перспективним для мікробіологічних досліджень є рід Підмаренник (*Galium L.*), представники якого відомі багатим хімічним складом рослинної сировини і широко застосовуються у народній медицині та гомеопатії

як протизапальні, антисептичні, жовчогінні, сечогінні, в'язучі, репаративні, седативні, кровоспинні та протипухлинні засоби.

Дослідження біологічно активних речовин видів роду *Galium L.*, зокрема, підмаренника справжнього, розпочато на кафедрі фармакогнозії ХДФІ Борисовим М. І. Встановлено, що біологічно активні речовини надземної частини рослин роду *Galium L.* представлені флавоноїдами, гідроксикоричними кислотами, кумаринами та іридоїдами. Представники зарубіжних фармакогностичних шкіл в останній час приділяють увагу роду *Galium L.* Проте ці дослідження мають вузькоспрямований характер.

Комплекс біологічно-активних речовин підмаренника справжнього (*Galium verum L.*) в дослідках, проведених на кафедрі фармакології Харківського фармацевтичного інституту під керівництвом доктора медичних наук проф. С. М. Дроговоз, в суміші з біологічно активними речовинами інших лікарських рослин, проявляє літолітичну активність. Настій трави в експерименті має седативну та протисудомну дію, викликає гальмування кори підкоркової та стовбурової структур головного мозку щура, рекомендований для клінічних досліджень при епілепсії, гальмує ріст лімфосаркоми Пліса, підвищує концентрацію глікогену у печінці та м'язах щура, нормалізує вміст глюкози у сироватці крові, зменшує лейкоцитоз, що розвивається у тварин з пухлинами, а також виявляє протизапальну дію.

Резюмуючи, варто підкреслити, що біологічно активні речовини рослинного походження виявляють досить цікаву, різноманітну і ще далеко не пізнану біологічну дію. Очевидно також, що вельми широкий спектр сполук лікарських рослин роду Підмаренник (*Galium L.*) вивчено поки що недостатньо, а практично невичерпна можливість їх терапевтичного впливу дозволить розширити арсенал засобів, маючих протимікробну, імуномодельючу та протизапальну дію.